

Renaissance van het Platteland

Platform voor nieuwe verbinding tussen stad en platteland

Steun en inspiratie voor de regio

www.renaissancevanhetplatteland.nl

Founding fathers

Voorwoord

Renaissance van het platteland: beweging in verandering

Je zou er bijna somber van worden, de vele berichten over krimpregio's en de leegloop van het platteland. En de cijfers liegen er niet om: in heel Europa en dus ook in Nederland trekt de bevolking naar de stad. De grootste groei wordt verwacht voor de vier grote steden, die in 2030 gemiddeld 15% meer inwoners dan in 2015 zullen tellen (bron: CBS). Vooral de kleinere, perifeer gelegen gemeenten zullen verder krimpen en sommige delen van het platteland zullen leeglopen. De overheid heeft hier op dit moment geen visie of een passend antwoord op. Daarom hebben wij de handen ineen geslagen om alle betrokken partijen te prikkelen, inspireren en mobiliseren.

Een beter alternatief

Gelukkig is het in Nederland nog lang niet zo ver dat er hele dorpen leeg staan en zoals dat laatst in Frankrijk gebeurde, voor één euro te koop staan. Dat is ook nergens voor nodig. We zien juist dat in Nederland op lokaal en regionaal niveau steeds meer mooie initiatieven ontstaan die het buitengebied nieuw leven en elan inblazen. De maatschappij verandert, de mensen gaan zelf steeds meer regelen en richten bijvoorbeeld lokaal en regionaal coöperaties op om in behoeften te voorzien, of het nu gaat om verantwoord geproduceerd voedsel, duurzame energie of snellere en betere verbindingen, zoals glasvezel.

Inspiratie bij toekomstgerichte, integrale plannen

Als initiatiefnemers van Renaissance van het Platteland zijn wij er van overtuigd dat al deze initiatieven elkaar kunnen versterken als sprake is van een integrale, regionale aanpak. Ieder gebied, iedere regio heeft haar unieke, specifieke kenmerken, kansen en uitdagingen. Het initiatief en de uitdaging voor het opstellen van toekomstgerichte, integrale plannen ligt bij de regio. Plannen waarmee alle betrokkenen, van bestuur tot en met de bewoners, aan de slag kunnen.

Platform Renaissance als inspiratiebron

Bij het vormgeven en invullen van deze toekomstgerichte, integrale plannen hoeft het wiel niet steeds opnieuw te worden uitgevonden. Wat in de ene regio goed en succesvol is kan wellicht ook van groot nut zijn in andere regio's. In dit magazine hebben we enkele spraakmakende ideeën en initiatieven, die wij tijdens onze eerste brainstormsessies zijn tegengekomen, meegenomen. Met de aantekening dat dit slechts het begin is.

Wat willen de initiatiefnemers?

Wij willen snelheid en beweging brengen door regio's te inspireren, overheden te prikkelen en waar mogelijk een duwtje in een bepaalde of andere denkrichting te geven. Met onze brede achtergrond in de sectoren landbouw, recreatie & horeca, particulier grondbezit, onderwijs, natuurbeheer en ruimtelijke innovatie

De initiatiefnemers:

Erik Droogh	Leisurelands
Jan Hak	Brabants Particulier Grondbezit
Hans Hillebrand	STIRR, Stichting Innovatie Recreatie & Ruimte
Hans Huijbers	ZLTO
Dick Pouwels	HAS Den Bosch
Roel Robbertsen	Federatie Particulier Grondbezit
Ger Swinkels	Vrijetijdseconomie, Innocity

kunnen wij horizontaal denken, buiten de gebaande paden. Graag inspireren wij u op de zoektocht naar een nieuwe verhouding tussen stad en platteland. In dit magazine maakt u kennis met initiatieven en ideeën die we ook met een aantal bijzondere projecten illustreren. Wilt u meer informatie of ideeën en suggesties uitwisselen? Kijk dan op www.renaissancevanhetplatteland.nl of mail naar info@renaissancevanhetplatteland.nl.

Namens de initiatiefnemers, Erik Droogh

Erik Droogh, directeur Leisurelands
"De traditionele weg is weg"

Inhoudsopgave

Van de initiatiefnemers

Grote maatschappelijke waarde landelijk gebied	7
Hoe 'volhoudbaar' is Nederland?	8
Groene toekomst dankzij groei instroom bij HAS Hogeschool	9
Met GEK's naar energieneutrale recreatiegebieden	11
Bedrijventerrein inspireert innovatie in recreatie	12
Werken aan nieuwe Deltawerken	13

Inspirerende ideeën, projecten en meningen

"Bij wateroverlast moet je elkaar ruimte geven"	15
"Boer zoekt Boer"	17
"Vooruit naar vroeger"	18
Herenboeren: boodschappen doen op je eigen boerderij	19
De Veluwe is het outdoor centrum van 'HollandCity'	21
'Rewilding Europe'	22
Recreëren op het water. Waar blijven al die boten?	23
Zwolle: van gemeente naar grensoverschrijdende regio's	25
De politiek en het platteland	26

Introductie

Renaissance van het platteland: samen inspelen op veranderingen en uitdagingen

Nederland is een geweldig land om in te wonen, te werken en te leven. En we hebben elkaar hard nodig om dat zo te houden. Er liggen, ook in internationaal verband gezien, grote uitdagingen. Zo zal naar verwachting in 2050 zo'n 70% van de wereldbevolking in de stad wonen. De centrale vraag is of ons natuurlijk kapitaal en het klimaat de bevolkingsgroei en de toenemende verstedelijking in de toekomst aankunnen.

Stad en platteland hebben elkaar nodig

Voor een antwoord op deze centrale vraag hebben de initiatiefnemers van Renaissance van het Platteland in het afgelopen jaar een aantal brainstormsessies in diverse regio's georganiseerd. Uit deze sessies met onder andere bestuurders, vertegenwoordigers van bedrijven, brancheorganisaties, opinion leaders en dwarsdenkers kwam naar voren dat de uitdagingen groot zijn. Van de kans op verloedering van het platteland en recreatieve voorzieningen, toenemende criminaliteit tot en met zorg voor voldoende en verantwoorde voedselproductie en duurzame energievoorziening. De belangrijkste conclusie was dat er voor Nederland juist enorme kansen liggen. Daarvoor is het nodig om bedrijven en bewoners in steden en op het platteland beter met elkaar te verbinden. Want we hebben elkaar harder nodig dan ooit.

Wat hebben we elkaar te bieden?

Bewoners en bedrijven in de stad hebben het platteland nodig om ook in de toekomst te zorgen voor voldoende en verantwoord geproduceerd voedsel. Denk daarnaast ook aan het zuiveren en bufferen van water(overlast), het grootschalig leveren van duurzame energie en voldoende hoogwaardige recreatieve voorzieningen. Bewoners en bedrijven op het platteland hebben de hulp van de stad weer nodig. Zo is er onder andere een gebrek aan investeringen in goede, ook digitale, verbindingen en veiligheid.

Ambitie platform: meer beweging in verandering

Wat willen we bereiken? Het optimaal benutten van de krachten van het platteland om in de toekomst de steden te kunnen bieden wat nodig is. Door snel te schakelen en te innoveren, onderling samen te werken, nieuwe verdienmodellen te creëren en overbodige en achterhaalde regelgeving weg

te nemen. We zien dat er op lokaal en regionaal niveau de laatste jaren veel initiatieven en samenwerkingsverbanden zijn ontstaan die zorgen voor nieuw elan en ondernemerschap. Met het platform Renaissance van het Platteland willen we deze initiatieven versterken door te helpen bij de ontwikkeling en realisatie van toekomstplannen, een integrale aanpak op regionaal niveau. Daarnaast willen wij de vele lokale en regionale initiatieven op ons platform bundelen, zodat iedereen in Nederland er door wordt geïnspireerd en er zijn of haar voordeel mee kan doen.

Integrale aanpak, drie kernthema's

Tijdens de brainstormsessies in de verschillende regio's is ook gezocht naar de verdere verdieping van de uitdagingen. Zo zullen in ieder regionaal toekomstplan elementen uit de volgende drie kernthema's naar voren komen:

Bij deze drie thema's is 'verbinding' de rode draad: van snelle digitale verbinding (glasvezel) tot en met verbetering en modernisering van de infrastructuur (onder andere wegen, openbaar vervoer) in de breedste zin van het woord.

Bestuurlijk lef nodig

De vele initiatieven in het buitengebied ontstaan lokaal en regionaal. Daarbij zien wij regelmatig dat nieuwe plannen en ideeën vaak worden belemmerd door verouderde regelgeving. De initiatiefnemers van Renaissance van het Platteland zien graag dat de rol

van de overheid, of dat nu op landelijk of lokaal niveau is, verandert van remmer naar aanjager. Daarnaast zal, hoe je het ook wendt of keert, de overheid een visie en een strategie voor het buitengebied moeten gaan ontwikkelen. Breng de kansen en problemen van het buitengebied in kaart en geef initiatieven een kader en de ruimte. Daar is bestuurlijk lef voor nodig, zonder afstand en met een actieve dialoog, transparantie en samenwerking. We gaan in deze maatschappij van 'control' naar vertrouwen.

Een mooie uitdaging!

1. Gezond en veilig voedsel

Uitgaand van de eisen van deze tijd: duurzaam geproduceerd, eerlijk, verantwoord, klimaatneutraal, met een herwaardering voor de herkomst.

2. Klimaatbestendig, energie

Maak ons land klimaatbestendig (denk aan de recente wateroverlast!) en zorg ervoor dat ons natuurlijk kapitaal in de vorm van grondstoffen, energie en biodiversiteit beschermd wordt.

3. Recreatie, ontspanning en zingeving

Werk aan goede, veilige en moderne voorzieningen, dichtbij, die ruimte geven aan ontspanning, rust en recreatieve beweging. Voorzieningen die duurzame economische ontwikkeling en 'zinvolle werkgelegenheid' ondersteunen.

Grote maatschappelijke waarde landelijk gebied

Steeds meer mensen kiezen ervoor om in de stad te gaan wonen en werken. Het platteland ontvolkt en de leefbaarheid komt onder druk te staan. Het behoud en het toekomstbestendig maken van een kwalitatief hoogwaardig landelijk gebied is een van de grote uitdagingen waar Nederland voor staat. Roel Robbertsen, voorzitter van de Federatie Particulier Grondbezit (FPG): "In hun vrije tijd trekken mensen er massaal op uit om in het buitengebied te recreëren en sporten. Beheerders en eigenaren willen daar in de toekomst graag de ruimte voor blijven geven. Daar zijn, hoe je het ook wendt of keert, financiële middelen voor nodig."

Meer dan recreëren en sporten

Naast recreëren en sporten voorziet het buitengebied in veel meer diensten die voor alle Nederlanders belangrijk zijn. Denk bijvoorbeeld aan het beschermen van de natuur, het produceren van voedsel voor een steeds grotere bevolking, milieuvriendelijk werken, het behoud van het cultureel en landschappelijk erfgoed en niet in de laatste plaats waterberging. Roel Robbertsen: "Er speelt nog veel meer, zoals schaalvergroting, intensivering en industrialisering van delen van de land- en tuinbouw, de ontwikkeling naar duurzame energie, de terugloop van de biodiversiteit en het omgaan met klimaatverandering. De opvattingen en eisen die de samenleving, markt en overheid stellen veranderen continu. Wat betekent dat de beheerders van het landelijk gebied zich steeds pro-actiever gaan opstellen."

Nieuwe verbinding tussen stad en platteland

Om aan de hoge verwachtingen te voldoen hebben beheerders een adequate vergoeding voor hun diensten nodig. Roel Robbertsen: "De financiële middelen komen nu onvoldoende terecht op de plek waar ze nodig zijn. Er is te weinig besef over de maatschappelijke en economische waarde van het buitengebied, de ontwikkelingen op het platteland zijn steeds vaker onbekend. Anders gezegd: stad en platteland staan te veel met de rug naar elkaar. Er is een transitie nodig in de verbinding met de stad om de overgang naar een duurzaam buitengebied te realiseren. Daar ligt een brede opgave voor alle 'plattelanders'. Laat de stedeling het belang van het buitengebied zien: wat daar speelt, wat er te beleven valt en wat er nodig is om het in stand te houden."

Leefomgeving is gezamenlijke verantwoordelijkheid

'Verduurzaming' is wat Roel Robbertsen betreft het sleutelwoord, waarbij gezondheid, veiligheid en bescherming van mens, dier en goed centraal staan: "Natuurlijk moet er ruimte zijn voor ondernemerschap en particulier initiatief, ook in beleid en regelgeving, om een optimaal economisch en maatschappelijk rendement te bereiken. Rendement is nu eenmaal nodig om te kunnen vernieuwen en innoveren. Daarom is dat besef wat ik eerder noemde zo belangrijk. Stad en platteland hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid als het gaat om de toekomst van het buitengebied. Zaken als landschap, natuur en cultuurhistorie kunnen niet

gratis zijn als wij volgende generaties een duurzame leefomgeving willen bieden. Mijn credo: 'we hebben moeder aarde niet geërfd van onze ouders, maar te leen van onze kinderen en kleinkinderen!'"

Roel Robbertsen, voorzitter FPG
"Stad en platteland hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de toekomst van het buitengebied"

Hoe 'volhoudbaar' is Nederland?

Het jaar 2016 zal onder andere de geschiedenis in gaan als het jaar van de grote wateroverlast. En de geschiedenis zal zich ongetwijfeld herhalen. Van Zwolle tot De Kempen was de overlast en schade groot en het thema 'water' staat plots hoog op de agenda, want het wordt tijd voor duurzame oplossingen. Hans Huijbers van ZLTO, de vereniging voor ondernemers in de groene ruimte, stelt echter dat het begrip 'duurzaam' een leeg containerbegrip is geworden: "Ik stel altijd de vraag: is dit voor de komende 10 tot 15 jaar volhoudbaar? En dat gezien vanuit economisch, ecologisch en sociaal oogpunt."

Meer dan vergrijzing

Hans heeft de term 'volhoudbaarheid' ooit meegekregen van een Zuid-Afrikaanse relatie. Hans: "Stel jezelf die vraag maar, is deze wijze van werken en ondernemen ook over een lange periode vol te houden? Want er speelt nogal wat. In Agrofood is $\frac{2}{3}$ van de huidige populatie 55+ en in grote lijnen geldt hetzelfde voor landgoederen en ondernemers in de recreatiesector. Veel voorzieningen in het buitengebied zijn verpauperd en ook veel horecagelegenheden, met name cafés, sluiten hun deuren. Er is een vernieuwingsslag nodig, deze problematiek gaat veel verder dan de vergrijzing. Neem de wateroverlast. Het buitengebied speelt een belangrijke rol bij het opslaan van overtollig water dat uit de steden komt. Hoe gaan we daar in de toekomst mee om, hoe investeren we daarin?

We hebben ook gezien dat de overheid niet helpt bij de enorme hagelschade, die ergens tussen de € 500 miljoen en één miljard groot is. Die zegt dan: "het was toch verzekeraar?"

Samenwerken in de regio

"Bij rampen van een dergelijke omvang met de bijkomende maatschappelijke ontwrichting heb je de overheid nodig. In een gebied van 200.000 ha is een kwart van de akkers weg en zitten er door de hagelschade zo'n 900 mensen zonder werk. We hebben nu ervaren dat de regio onze partner geworden is, de betrokken gemeenten en waterschappen begrijpen wat er gebeurd is en ondernemen actie." Hans heeft meer voorbeelden waarom de nieuwe verbinding tussen stad en platteland zo belangrijk is. "Neem het regionaal opwekken van energie. Zo'n 7.500 ha aan daken op het zuiden heeft nog geen zonnepanelen, terwijl het Rijk daar nu 100 ha aan landbouwgrond wil opofferen. De oplossing ligt dus dichterbij. Of denk aan voedselveiligheid. De huidige grondstoffenstromen gaan langzaam maar zeker opdrogen. Ook dat vraagt de komende tien jaar om een andere aanpak."

De vierde 'o': ontwikkeling

Hans roept op om anders te gaan denken en kijken naar het de rol van het platteland: "We hebben een oplossing voor alle thema's voor de stad. Naast de bekende drie o's, ondernemers, overheid en

Hans Huijbers, voorzitter ZLTO,
de vereniging voor ondernemers in de groene ruimte

onderwijs, hebben we een vierde 'o' nodig. Die vierde 'o' staat wat mij betreft voor 'ontwikkeling', breed, en de partijen die daarin samenwerken kunnen steeds anders zijn. Van een groepje studenten, een NGO, een regionale coöperatie tot en met interregionale samenwerkingsverbanden. We gaan naar een Europa van regio's. Zo gebeurt er bijvoorbeeld in de regio Zeeland veel en zie je een dynamiek richting een zuidwestelijke delta, inclusief West-Brabant en België. Daar hoor je weinig over, veel mensen denken "daar gebeurt nooit wat". Er moet dus ook veel meer gecommuniceerd worden om die dynamiek over te dragen op anderen en beweging te krijgen. Daar zie ik ook een belangrijke taak voor het platform Renaissance van het Platteland."

Groene toekomst dankzij groei instroom bij HAS Hogeschool

Lag de instroom zo'n jaar of zes, zeven geleden op gemiddeld 400 studenten per jaar, dit jaar waren dat er 1.150. Het totaal aantal studenten steeg van 1.500 naar 3.500 dit jaar. Dick Pouwels, voorzitter van het College van Bestuur van HAS Hogeschool in Den Bosch en Venlo: "Bij onze collega's van de Universiteit in Wageningen zien we een vergelijkbaar beeld. We zien deze toename terug in twee typen studenten. Allereerst een groep met een wat meer idealistische achtergrond die onder andere vindt dat een groene samenleving en verantwoorde voedselproductie belangrijk voor onze samenleving zijn. Daarnaast een groep die meer business georiënteerd is, ondernemend, en toekomst ziet in deze sector als het gaat om duurzame innovatie."

Passie studenten 'wakker kussen'

HAS Hogeschool is met vestigingen in Den Bosch en Venlo het opleidings- en expertisecentrum van Zuid-Nederland in de sector agro, food en leefomgeving. Een middelgrote hogeschool die vanuit de traditie een sterke verbinding met het bedrijfsleven heeft. Dick Pouwels: "We zorgen vanaf de start voor een hele duidelijke context naar werk voor de studenten. We laten ze zo vroeg mogelijk ontdekken waar ze straks in de praktijk terecht kunnen komen. We noemen dit ook wel eens het 'wakker kussen' van de passie van studenten. We hebben een veelzijdige keuze, van agri business, food, leefomgeving en alles wat daarmee samenhangt. Van technologie

tot en met marketing en bijvoorbeeld specifieke vakgebieden als tuin- en akkerbouw, management van de leefomgeving, geolCT, toegepaste biologie en noem maar op. Daarom is de begeleiding door onze docenten intensief en persoonlijk. De verbinding met de praktijk en het bedrijfsleven staat centraal, je moet als opleiding altijd voorkomen dat je een soort eigen wereldje creëert."

Lectoraten en het 'consumerlab'

Een nog relatief onbekend terrein bij het HBO is kennisontwikkeling. Heb je bij de universiteit wetenschappers, bij HAS Hogeschool zijn lectoren actief met praktijkgericht onderzoek, van belang voor de verdieping en vernieuwing van het onderwijs. Een actueel voorbeeld daarvan is het Consumerlab, waarmee het denken in marketing- en consumententermen in de sector wordt ondersteund. Dick Pouwels: "Bedrijven als Unilever hebben dat natuurlijk wel voor elkaar. Met het HAS Consumerlab helpen wij MKB-ondernemers met marktintroducties. We reiken ze als het ware dezelfde tools en kennis aan die de grote bedrijven gebruiken. Daarmee ondersteunen we de steeds grotere diversiteit in het buitengebied. Denk bijvoorbeeld aan de boer die steeds vaker rechtstreeks aan de consument levert. Uiteraard is deze kennis ook weer een verrijking voor onze studenten en docenten."

Susan van Dijk, docente HAS Hogeschool samen met Dick Pouwels, voorzitter van het College van Bestuur van HAS Hogeschool in Den Bosch en Venlo

Thema's lectoraten

Bij HAS Hogeschool staan vier thema's op de agenda als het gaat om de leefomgeving:

- Transitie agrarische landschap
- Natuur inclusieve landbouw
- Innovatieve monitoring (sensoren, geodata)
- Ondernemen met natuurlijk kapitaal

Daarnaast is HAS Hogeschool actief met vijftien andere thema's op het gebied van plantaardige en dierlijke productie, food en business & ondernemerschap.

Gericht op verandering

Bij de opzet van de lectoraten speelt verandering een hoofdrol. Susan van Dijk, docente bij HAS Hogeschool, geeft aan dat bij de thema's (zie kader) wordt gewerkt op basis van bekende principes uit de veranderkunde: "We kijken naar regimes, de huidige situatie, en naar niches. Dus naar wat nu gebeurt en bovenal, op basis van trends en ontwikkelingen, wat anders en beter kan. Een mooi voorbeeld is het project 'Ruimtegebruik NL 2030', waarin we hebben onderzocht hoe we in kunnen spelen op de schaarse ruimte en anders kunnen omgaan met de deels verouderde modellen van de agrofoodketen. Hoe kan dat er over zo'n 15 jaar eruit zien? Je praat dan over een nieuw ondernemerslandschap waarbij je multidisciplinair moet werken. Naast designers en streekontwikkelaars heb je ook deskundigen op het gebied van bedrijfseconomie, landbouw, milieu, marketing en geo-informatiemanagement nodig."

Masterclasses Renaissance van het Platteland

Susan van Dijk benadrukt dat het om meer gaat dan het ontwikkelen van visies: "Bij Ruimtegebruik NL 2030 gaat het niet alleen om het eindplaatje, maar nog veel meer om de weg ernaartoe. De essentie is dat er multidisciplinair wordt samengewerkt en dat er een concreet plan, een roadmap, komt." In het verlengde daarvan gaat HAS Hogeschool met de initiatiefnemers van Renaissance van het Platteland aan de slag met Masterclasses, een initiatief waar de hogeschool al de nodige ervaring mee heeft. Susan: "Dit zijn inspirerende sessies rond een bepaald thema, meestal vier tot zes avonden, met een gezelschap van studenten, docenten en mensen uit het bedrijfsleven en overheid. Bij voorkeur met outsiders en dwarsdenkers als sprekers, die ons in de Masterclasses gaan verleiden tot een paar principe-uitspraken, gevolgd door een workshop met een visualisatieopdracht rondom die principes. Daarmee willen wij de thema's van Renaissance van het Platteland verdiepen en concretiseren. We denken aan onderwerpen als community vorming, multifunctioneel landgebruik en eigendom en financiering. Met het platform van Renaissance van het Platteland willen wij straks de discussie rond de thema's verder aanwakkeren!"

Met GEK's naar energieneutrale recreatiegebieden

Relatief kleinschalige duurzame energieopwekking en gebruik

In 2010 werden op recreatiegebied Zeumeren al de eerste houtsnipperkachels en houtstukskachels voor de attractie SchatEiland geïnstalleerd. Dit bespaarde jaarlijks zo'n € 30.000,- op de gasrekening. In 2013 zette Leisurelands een nieuwe stap door met partners te gaan werken aan het doorontwikkelen van zogeheten GEK's, Gasifier Experimenters Kits. Dit is een biomassa-installatie die CO₂-neutraal stroom en warmte levert en wordt gestookt met onder andere houtsnippers. Deze houtsnippers worden geleverd vanuit een speciaal aangeplante wilgenplantage. Het proces op zich is al een attractie.

Rondleidingen langs de installaties

In 2013 is op recreatiegebied Zeumeren bij Voorthuizen de eerste installatie in gebruik genomen, en in 2014 een tweede gemodificeerde installatie. Het doel is dat deze installaties attractiepark SchatEiland Zeumeren van stroom gaan voorzien. In de eerste fase zijn continu testruns gedraaid, onder andere voor de verdere optimalisering van het rendement. Het bijzondere en onverwachte effect is dat deze installaties ook een attractie zijn. De belangstelling uit binnen- en buitenland is groot. Zo is er inmiddels een groep opgeleide vrijwilligers die rondleidingen bij deze installaties verzorgt.

Wilgenooftfeest

Ruim twee jaar na de start van het project is op een perceel van een halve hectare een biomassabos ontstaan. Reden om voor Leisurelands het eerste wilgenooftfeest te organiseren met de projectpartners: Probos, provincie Gelderland, STIRR Innovatienetwerk en Grondverzetbedrijf Volker. De GEK's moeten er, in combinatie met de geplaatste zonnepanelen, voor gaan zorgen dat de recreatiegebieden van Leisurelands op zo'n kort mogelijke termijn, uiterlijk 2020, energieneutraal zijn. Daarnaast is er de ambitie om de kennis en ervaring die samen met de partners wordt ontwikkeld, breder in de markt te gaan zetten. Het grote voordeel daarbij is dat wilgenplantages van toegevoegde waarde zijn voor het milieu, de portemonnee en de uitstraling van het recreatiegebied.

Bedrijventerrein inspireert innovatie in recreatie

De gast staat centraal. Iedere recreatieondernemer zal dat beamen. Dat lijkt eenvoudiger dan het is, want de wensen van gasten veranderen continu. Een tijd geleden gingen we met z'n allen windsurfen, nu is 'suppen' (Stand Up Paddle) uiterst populair. En volgend seizoen is dat misschien weer iets heel anders. Hans Hillebrand, directeur van de Stichting Innovatie Recreatie & Ruimte (STIRR): "Als je als ondernemer je gast ter wille wilt zijn, dan moet je je voortdurend aanpassen. Je moet veranderen. Naast de financiële aspecten blijkt vaak ook de regelgeving, met name het bestemmingsplan, een belemmering. Die willen we wegnemen."

Hans Hillebrand, directeur STIRR,
Stichting Innovatie Recreatie en Ruimte

Recreatieve Ontwikkelings Zone (ROZ)

Samen met Leisurelands, de provincie Gelderland en diverse gemeenten, ondersteund door AT Osborne, werkt STIRR aan het concept van de Recreatieve Ontwikkelings Zone (ROZ). Hans: "We hebben ons laten inspireren door hoe het bij bedrijventerreinen werkt. Deze zijn ingedeeld in categorieën op basis van de druk die ze op het milieu mogen veroorzaken. Omdat de bestemmingen binnen die categorieën globaal zijn omschreven is er de nodige ruimte voor ondernemers om te ondernemen. Iets dergelijks gaan we ook voor de recreatiesector ontwikkelen."

Meer ruimte voor ontwikkeling

Het doel is dat het ROZ-concept ertoe leidt dat ondernemers meer ruimte krijgen om noodzakelijke ontwikkelingen door te voeren, zonder dat de gemeente zich zorgen hoeft te maken dat het een rommeltje wordt voor wat betreft de kwaliteit. Hans: "Het gaat erom dat we én een mooie omgeving houden én de gasten kunnen bieden waar zij op dat moment om vragen. Zonder veel regelwerk voor iets dat helemaal niet ingewikkeld hoeft te zijn. Om het praktisch te houden concentreren we ons op dit moment op enkele concrete gebieden om het concept verder uit te werken. Het is uiteraard de bedoeling dat het ROZ-concept straks breed toepasbaar is. Zodat we de broodnodige innovatie in recreatie een extra impuls kunnen geven."

Werken aan nieuwe Deltawerken

Kijkend vanuit een mondiaal perspectief naar “ons land aan de Delta”, dan zien we een landschap van steden en dorpen, gelegen en geïntegreerd in hun georganiseerde groene omgeving. Het is een parkachtig gebied dat een geïntegreerd beleid kent dat waakt over de (be)leefbaarheid en de juiste onderlinge verhoudingen tussen woonkernen en hun omliggend gebied. Ger Swinkels, directeur van Innocity, verbinder van bedrijven, overheden en onderwijsinstellingen met innovatie: “Wanneer we inzoomen op dit landschap zie je als ideaal dat sprake is van een wonderlijk evenwicht van gebieden met woon- en werkfuncties, (water)verbindingen, agrarische activiteiten en natuur. Met de toenemende en grotere diversiteit aan gebruikers van het gebied is een evenwichtig beleid noodzakelijk dat rekening houdt met elkaars wederzijdse belangen. En dat is nu precies waar het aan ontbreekt.”

De waan van de dag

Ger Swinkels: “Groeïende stedelijke gebieden eisen aandacht en focus van bestuurders, ingrepen in infrastructuur en behoud van voorzieningen om het stedelijk mechanisme draaiende te houden. Het wordt echter meer en meer duidelijk dat een goed evenwicht alleen mogelijk is in relatie met het omliggend gebied, dat er alleen grenzen bestaan die we zélf in ons hoofd gecreëerd hebben. We zien een delta in transitie. Traditionele waarden veranderen, bedrijfstakken hebben nieuwe economische initiatieven nodig, zeker waar leegstand en leegloop dreigt. Voorzieningen komen onder druk te staan en kwetsbare systemen moeten beschermd worden en een plaats krijgen binnen de druk van de uitdijende menselijke leefomgeving.”

Ger Swinkels, directeur Innocity
“Lokale energie versterken met financiële en beleidsmatige ondersteuning”

Regionale dynamiek

“De inwoners van het buitengebied zien de urgentie en zitten niet stil. Ze nemen zélf de regie om op hun eigen wijze, vaak in de context van het stedelijk gebied, het tij te keren. Ze organiseren zich in streeknetwerken en gebiedscoöperaties. Zo kiezen ze voor horizontale probleemoplossende benaderingen voor hun gebied of regio. Tegelijkertijd ontstaat het besef dat de problematiek vaak structureel is en een hele sector, zoals bijvoorbeeld de agrarische sector, omvat en grensoverschrijdend is. De ‘grenzeloze’ aanpak die dit vraagt, geeft ook nieuwe kansen, zoals bijvoorbeeld rond klimaatadaptatie.”

Integrale aanpak

Ger Swinkels benadrukt dat er veel creativiteit loskomt: "Dit kun je versterken met centrale doelen en een integrale aanpak waarin regie, ondersteuning, lange termijnvisie en daadkrachtig beleid de uitgangspunten zijn. Ik zie dit zeker niet als een vervanging van de dynamiek en creativiteit die nu in de diverse gebieden gemobiliseerd wordt. Die energie, bottom-up vanuit de eigen lokale authenticiteit en waarde, kunnen we juist versterken met financiële en beleidsmatige ondersteuning bij oplossingen en nieuwe uitdagingen. Want die uitdagingen zijn niet lokaal of regionaal gebonden. Het gaat om een veel grotere en bredere beweging die we in gang moeten brengen. Zonder overdrijving durf ik te stellen dat het gaat om een project dat de impact heeft van de nieuwe Deltawerken."

De vier kernthema's van Innocity

“Bij wateroverlast moet je elkaar ruimte geven”

David van Raalten, Director Delta Development bij Arcadis

“Stad en platteland zijn wezenlijk met elkaar verbonden bij de aanpak van te hoge waterstanden van de rivieren. Je kunt ter plekke maatregelen nemen, maar ook op veel grotere afstand. Deze maatregelen kunnen zeer ingrijpend zijn voor de bewoners, tot en met het verplaatsen van boerderijen. Bij de uitvoering van het programma ‘Ruimte voor de rivier’ hebben veel mensen hun individuele belang opzij gezet ten behoeve van het grotere belang. Daar kunnen we als land trots op zijn,” aldus David van Raalten, Director Delta Development bij het bekende ingenieursbureau Arcadis en betrokken bij diverse projecten van Ruimte voor de rivier.

Ruimte voor de rivier

Ruimte voor de rivier is, onder de aanvoering van het ministerie, een samenwerkingsverband van Rijkswaterstaat, provincies, gemeenten en waterschappen. Het uitgangspunt is dat dijkverhoging niet meer genoeg is om het toenemende overstromingsgevaar te keren. Het verleggen van dijken, het graven van nevengeulen in de uiterwaarden en ontpoldering zijn alternatieven om rivieren meer ruimte te geven. Het bijzondere is dat de initiatiefnemers een dubbele doelstelling hebben: naast rivierverruiming wordt ook de ruimtelijke kwaliteit versterkt. Denk aan landschappelijke verfraaiing en meer recreatiemogelijkheden die de lokale economie kunnen versterken. Zo is bij Nijmegen-Lent een stadeiland gecreëerd en is bij Avelingen een betere afmeerkade meegenomen in het ontwerp. De economie krijgt sowieso een impuls door de vele projecten in de waterbouwsector.

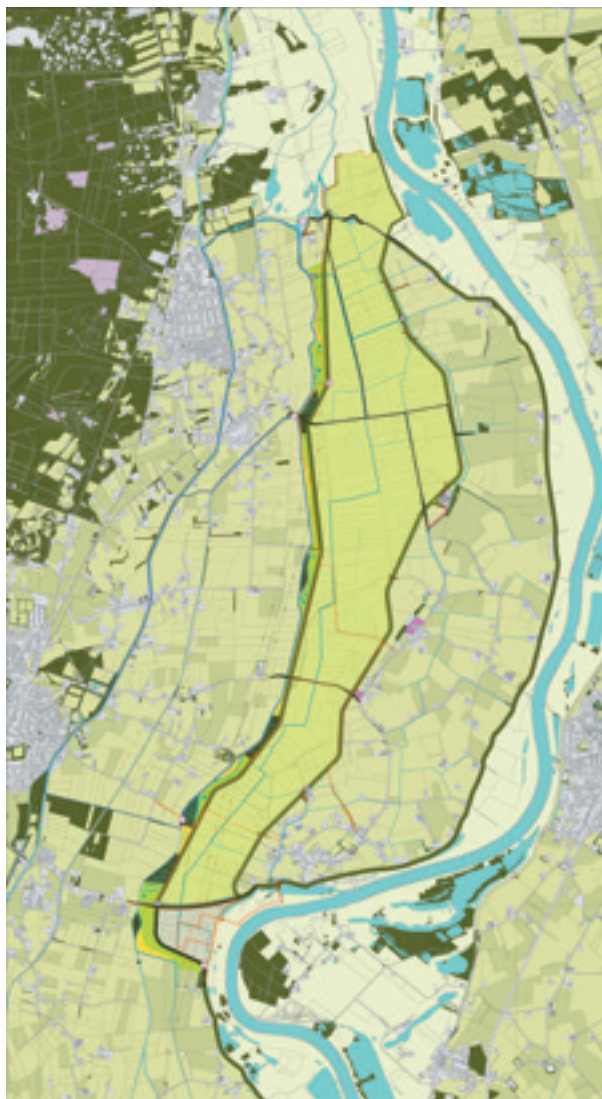

Onderling verband waterdaling

David van Raalten: “Met dit programma wordt meer ruimte gegeven aan de Rijn, IJssel, Waal en een gedeelte van de Maas. Daar is een breed samenwerkingsverband voor nodig. Soms krijgt de rivier meer ruimte door de winterdijk een stuk terug te leggen, waardoor de rivier een bredere bedding krijgt en er dus een groter gebied als uiterwaarden onder water kan komen te staan. In andere gevallen zie je dat een extra bypass, een nevengeul wordt aangelegd, meestal dwars door agrarisch land. Dit is bijvoorbeeld gebeurd bij Veessen-Wapenveld, met een doelstelling van 71 centimeter waterdaling. Deze daling is ook in Deventer, een stuk verder stroomopwaarts, duidelijk merkbaar. Dat is uiteraard de bedoeling, je ziet dat maatregelen ook op grote afstand van de projectlocatie effect hebben.”

Ontpoldering

Daarnaast geeft David voorbeelden van extra waterberging door de inzet van polders die weer gedeeltelijk ‘meestromend’ worden: “Dat zie je bijvoorbeeld aan de Noordwaard bij Gorinchem en Werkendam, waar een groot agrarisch gebied aan polders weer is teruggegeven aan de natuur. Een hoger gelegen deel is agrarisch in gebruik gebleven en kan bij extreem hoog water alsnog extra worden ingezet. Met dit project wordt een waterstands daling van 60 centimeter bij Werkendam en 30 centimeter bij Gorinchem gerealiseerd. Dat is dus aanzienlijk.”

Schets oude situatie

Nederland veiliger

Al deze projecten zorgen voor een concrete waterstandsdeling bij een extreem hoge waterafvoer op de rivieren. En al deze projecten waren niet mogelijk geweest als de mensen op het platteland niet hun medewerking hadden verleend. Hierdoor is Nederland een stuk veiliger geworden. Bovendien hebben we vele bezoekers uit het buitenland mogen ontvangen, want ook buiten onze landsgrenzen speelt deze problematiek.

Samen problemen oplossen

Ik kwam laatst een treffend citaat tegen op de website van het Waterschap Brabantse Delta: "Mede dankzij het terpenplan in de Overdiepse Polder houden ruim vier miljoen bewoners van het bovenstrooms stedelijk gebied droge voeten én kunnen boeren er blijven wonen en werken. De agrarische gebouwen zijn verwijderd en gedeeltelijk teruggeplaatst op terpen langs de dijk. Een project waar de bewoners zelf al in een heel vroeg stadium realiseerden dat het met een beperkter aantal agrariërs doorboeren wel eens de beste oplossing kon zijn voor dit gebied." Dat is een mooi voorbeeld van hoe je samen problemen kan oplossen. Bij wateroverlast moet je elkaar de ruimte geven.

Schets nieuwe situatie

“Boer zoekt boer”

Sander Thus, bestuurslid NAJK, belangenvereniging agrarische jongeren

“Zorg voor diversiteit en geef ruimte aan jonge ondernemers in het buitengebied. Maak het aantrekkelijk om in te stappen en bedrijven over te nemen”, zo stelt Sander Thus, bestuurslid van NAJK, de belangenvereniging van en voor Nederlandse agrarische jongeren. De vanzelfsprekendheid van bedrijfsovernames is er al lang niet meer. Daarnaast is er de uitdaging om actieve stadsmensen die interesse hebben in lokaal produceren van voedsel naar het platteland te halen.

Ruimte voor jonge ondernemers

Sander pleit voor diversiteit en het geven van ruimte aan jonge ondernemers in het buitengebied. Het ideaal is om meerdere vormen van landbouw te ontwikkelen en naast elkaar te laten functioneren: “Met het programma ‘Boer zoekt Boer’ proberen we mensen van buiten de familiesfeer te vinden om een bestaand bedrijf, eventueel stapsgewijs, op te volgen. Daarbij maakt het niet uit of het een regulier, biologisch of alternatief bedrijf is. Je neemt de bedrijfsvoering over en kunt het bedrijf naar je hand zetten. Het gaat hier meestal om jongeren die al nauw bij de landbouw betrokken zijn, in het buitengebied wonen of al werkzaam zijn in de landbouw.”

Alternatieve vormen van landbouw

“Daarnaast willen wij met ‘Boer zoekt Boer’ ruimte creëren voor alternatieve vormen van landbouw. Dan kan bijvoorbeeld door op een bedrijf of in een natuurgebied te starten met kleinschalige, lokale voedselproductie. We zien daarvoor een toenemende interesse van hoogopgeleide mensen die uit de stad komen. Zij willen meehelpen om op een verantwoorde manier lokaal voedsel te produceren. Voor die groep is schaalgrootte geen belangrijke voorwaarde.”

Samenwerkingspartijen

“Voor wat betreft de eerste groep, het stimuleren van bedrijfsovernames in de regio, zijn wij al flink actief en worden de eerste resultaten zichtbaar. Met het stimuleren van de creatie van alternatieve vormen van landbouw zijn wij vanuit NAJK onlangs gestart. Voor beide activiteiten zijn samenwerkingspartners van harte welkom om deze bewegingen verder op gang te helpen!”

“Vooruit naar vroeger”

Paul Bos

“Als je de weg kwijt bent, dan mag je terug naar vroeger. Dat was het advies dat ik zo’n 20 jaar geleden kreeg van een wijze, oude vrouw. Ik was destijds flink de weg kwijt in mijn leven en werk. Het knaagde. Ik miste, als mede-eigenaar van een succesvol communicatie-adviesbureau, de bredere betekenis van het ondernemerschap. Terug naar vroeger? Dat betekende terug naar de boerderij van mijn jeugd, onder de rook van Schiphol. Na een ontkenningfase van een half jaar meldde ik mij toch op een ochtend bij mijn vader. Onwennig. Blij dat ik was weggeweest, nog blijer dat ik was teruggekomen.”

Expert in kuddegedrag

In 2000 nam Paul Bos, bij sommigen beter bekend als Boer Bos, de boerderij en de bijbehorende schaapskudde over. Hij werd boer en ‘expert kuddegedrag’, zoals op zijn visitekaartje staat. Die 160 schapen staan symbool voor het veelzijdige ondernemerschap van Paul: “Doe als in de natuur, verlaag voortdurend je kosten en creëer meervoudige winsten. Mijn schapen zijn een aabare maaimachine voor het landschap, natuureducatie voor schoolkinderen, producent van vlees voor een regionaal restaurant, producent van wol voor lokale viltkunstenaars en een inspiratiebron voor leiderschap voor mensen uit het bedrijfsleven. Het gedrag van een kudde wijkt niet veel af van het gedrag van een groep medewerkers. Je hebt geduld nodig en doet af en toe een stap terug. Het moet uiteindelijk uit de mensen zelf komen.”

Circulaire bedrijfsvoering

De belangrijkste lessen die Paul in aanvang op de boerderij leerde waren ‘niets weggooien, afval bestaat niet’ en ‘gebruik alles wat lokaal voor handen is’. Paul: “Ik word door bedrijven gevraagd om mee te denken over kringlopen en te helpen met circulaire bedrijfsvoering. Wij gaan weer bouwen met streek-eigen materialen, op een manier die past bij het landschap en de nieuwste eisen op het gebied van dierenwelzijn. Met processen waarmee we ervoor zorgen dat ons afval weer de grondstof

is voor een nieuwe cyclus. Lokale samenwerking is daarbij de leidraad, inderdaad, net als dat vroeger ging. We gaan naar mijn idee niet terug naar vroeger, maar vooruit naar vroeger. We weten en kunnen veel meer om te leven en werken zoals het bedoeld is.”

Laat verbindingen ontstaan

Paul Bos is wel degelijk Boer Bos, hij levert onder andere aardappelen aan Schiphol, mosterdzaad aan La Place, lamsvlees aan een restaurant en zo’n 100 gezinnen in de buurt en lijnolie aan een verffabriek. Als je praat over de nieuwe verbinding tussen stad en platteland is het zoeken naar samenwerking en versterking van elkaar op lokaal en regionaal niveau de essentie: “Denk weer aan de kudde. Als initiatiefnemer moet je de juiste omstandigheden creëren. Laat het ontstaan. Het gras gaat echt niet harder groeien als je er aan gaat trekken.”

‘expert in kuddegedrag’

Herenboeren: boodschappen doen op je eigen boerderij

Aan de slag op de Herenboerderij

Het begrip herenboer ontstond in de 18^e eeuw. Het was een boer die personeel in dienst had dat de boerderij draaiend hield. In Boxtel is een nieuwe vorm geïntroduceerd: Herenboeren, een coöperatie van betrokken consumenten uit de directe omgeving van de boerderij. Ieder deelnemend huishouden investeert een vast bedrag (aandeel) en neemt wekelijks voor een gemiddeld bedrag aan biologische, lokaal geproduceerde producten af. Initiatiefnemer Geert van der Veer: "Het doel van Herenboeren is het bereikbaar maken van smaakvol, gezond, veilig, duurzaam en betaalbaar voedsel voor iedereen. Wij stimuleren een hernieuwde voedselbeleving vanuit de overtuiging dat voedsel mensen bij elkaar brengt en bindt."

Nieuwe bestemming landgoed

De stichting Marggraff, beheerder van het landgoed Wilhelminapark in Boxtel (ca. 700 ha), stond voor de uitdaging om het landgoed in stand te houden. Bestuurslid Frits Brevort: "De ontwikkelingen in de landbouw, zoals grootschalige bedrijven en specialisatie, alsook de aangepaste regelgeving, passen niet bij het landgoed. Veel bos werd omgevormd tot natuur. Dalende inkomsten waren het gevolg. We hebben onze opdracht tot instandhouding, dus gingen we op zoek naar een andere aanpak, naar nieuwe economische dragers."

Herenboerderij nieuwe stijl

Ondertussen speelde Geert van der Veer, oprichter van de Stichting Herenboeren Nederland, al langer met het idee om het aloude concept van de herenboerderij een moderne twist te geven. Hij en de Stichting Marggraff vonden elkaar, wat na jaren van gezamenlijke inspanning leidde tot de eerste herenboerderij in Boxtel met een omvang van 20 ha. Er ging bijvoorbeeld veel tijd zitten in de aanpassing van bestemmingsplannen. Mede dankzij de hulp van BPG, Brabants Particulier Grondbezit, zijn de overheden meegegaan. Ook zij zijn ervan overtuigd dat voor het behoud van historische landgoederen ruimte nodig is voor nieuwe economische dragers.

Grote betrokkenheid

De coöperatie in Boxtel, waar één boer in dienst is die de boerderij runt, bestaat uit 200 huishoudens met in totaal ca. 500 personen. Vele vrijwilligers werken mee, soms hele gezinnen. De trots, het enthousiasme en de betrokkenheid zijn groot, zoals ook blijkt uit de reacties op de website: "Voedsel is een primaire levensbehoefte en wij willen gezond en lekker eten voor een goede prijs. Wij willen erop kunnen vertrouwen dat ons eten eerlijk is geproduceerd, met respect voor de boer, de dieren en de natuur. En wat is er leuker dan op je eigen boerderij je boodschappen gaan doen?" Dat laatste kan uitgebreid: groenten, fruit, aardappels, kruiden, eieren, rund-, varkens- en kippenvlees. Bovendien hebben de leden van de coöperatie een stem in het 'productieassortiment'.

Kennis behouden

Geert van der Veer: "Voor dit kleinschalige, gemengde bedrijf combineren we oude agrarische wetenschap met de techniek van vandaag. De productieketen is kort genoeg om een goed product voor een lage prijs te garanderen. Daarnaast is het behoud van kennis belangrijk en daarom wordt ook samengewerkt met opleidingen op het gebied van landgoedbeheer, communicatie en oude ambachten. Studenten zijn de boeren van morgen. We willen stimuleren dat oude agrarische kennis op hen wordt overdragen in een moderne context. Een context die zij kunnen mee-ontwikkelen."

Landelijk initiatief

De Stichting Herenboeren Nederland heeft de ambitie om de herenboerderij in Nederland verder te ontwikkelen. De belangstelling is groot. Zo is in Dordrecht al een tweede herenboerderij in voorbereiding en is de stichting in gesprek met een groot aantal initiatiefnemers. Geert van der Veer: "Het blijft kleinschalig, zonder winstoogmerk. Per herenboerderij is het aantal leden van de coöperatie beperkt. De omvang van de boerderij ligt vast en dus ook het aantal gezinnen dat je daarmee kunt voorzien van voedselproducten. Blijft het aantal belangstellenden groeien, wat ik verwacht, dan gaan we kijken of we weer een nieuwe boerderij kunnen oprichten."

Bron: Met dank aan de redactie van De Landeigenaar, een uitgave van FPG, Federatie Particulier Grondbezit.

De Veluwe is het outdoor centrum van 'HollandCity'

De groei van het mondiale reisverkeer blijft aanhouden. Internationaal gezien is Nederland voor veel toeristen een aantrekkelijke reisbestemming. NBTC Holland Marketing oftewel Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen, is verantwoordelijk voor de branding en marketing van de bestemming Nederland in binnen- en buitenland. Het NBTC heeft onder de noemer 'HollandCity' een strategie ontwikkeld om bezoekers in tijd en ruimte te spreiden. Managing director Jos Vranken: "Het spreiden van bezoekers is noodzakelijk om Nederland ook in de toekomst geliefd, leefbaar en winstgevend te houden."

Nederland positioneren als groene stad

Het uitgangspunt van HollandCity is om Nederland te positioneren als groene stad. Daarbij wordt ook ingespeeld op het andere gevoel voor reistijd en afstanden bij veel buitenlandse bezoekers. Die zijn, aan de hand van hun woon-werk verkeer, al vaak gewend om meer dan een uur naar een bepaalde bestemming te reizen. Jos Vranken: "We willen mensen van de gebaande paden zien te krijgen. Nederland is meer dan Amsterdam. Door het presenteren van Nederland aan de hand van bepaalde thema's willen wij mensen verleiden en bewegen om verder te kijken."

Verhaallijnen als 'stadse metrolijn'

Metropool met districten en verhaallijnen

Met HollandCity presenteert NBTC Nederland als metropool met diverse aantrekkelijke districten waarmee toeristen op nieuwe ideeën worden gebracht die hun beleving van Nederland completer en rijker maken. Daarbij is de opdracht voor iedere Nederlandse stad en regio: investeer in de profilering van je eigen, unieke DNA. Jos Vranken: "We denken in districten, bijvoorbeeld het Lake District Friesland, Design District Eindhoven, de Veluwe als outdoor centrum, en het architectuurdistrict Rotterdam. Wie bijvoorbeeld in architectuur geïnteresseerd is en zich thuis voelt in een dynamische, multiculturele omgeving, kan in Rotterdam verblijven én de bekende Hollandse iconen bezoeken. Een dagje Amsterdam behoort dan uiteraard nog steeds tot de mogelijkheden."

Ontwikkeling verhaallijnen: Van Gogh

Een belangrijk aspect naast de presentatie in districten is de ontwikkeling van verhaallijnen, die als 'stadse metrolijn' worden gevisualiseerd. Het doel is om samenwerking rond de thema's te realiseren en zo een sterker aanbod te ontwikkelen om mensen te verleiden om deze thema's te verkennen. In 2015 is de eerste verhaallijn over Van Gogh met succes geïntroduceerd. Met deze verhaallijn zijn Amsterdam met het Van Gogh Museum, de regio Arnhem met het Kröller-Müller Museum en Brabant, waar hij geboren is en opgroeide, met elkaar verbonden.

Impressie verhaallijn Van Gogh

Erasmusbrug: onderdeel architectuurdistrict Rotterdam

Jos Vranken: “ We werken aan diverse verhaallijnen om samenwerking en samenhang te creëren. Denk aan een thema als Nederland Waterland, waarin we lijn brengen in het verhaal met onder andere de Waterkering in de Oosterschelde, Kinderdijk en Schokland. Daarnaast staan verhaallijnen op het programma als Hanzesteden, Castles and Countryhouses, Gouden Eeuw, Dutch Cuisine en Bloemen.”

Goede samenwerking en verbinding

De samenwerking met Nederlandse partners die binnen de verhaallijn passen en de goede bereikbaarheid en verbinding tussen de verschillende plekken in de verhaallijn is van groot belang. Jos

Vranken: “Het doel is om de bekende hotspots te ontlasten en het regionale verdienvermogen te versterken. Vooral dat laatste maakt het aantrekkelijk voor partners om mee te denken en te werken aan de totstandkoming van de verhaallijnen. Met HollandCity leveren we ook een bijdrage aan een nieuwe en betere verbinding tussen stad en platteland in Nederland.”

‘Rewilding Europe’

De Nederlandse ecooloog Wouter Helmer, recent te zien in een interessante documentaire op Canvas, wil met het project ‘Rewilding Europe’ de wildernis in Europa terugbrengen. De verwachting: in Europa zal tot 2030 nog maximaal 18 miljoen hectare landbouwgrond vrijvallen. Dorpen lopen leeg en het land groeit dicht met bos. Duizenden planten en diersoorten dreigen daarmee te verdwijnen. Rewilding Europe wil rond het jaar 2022 een miljoen hectare wildernis ontwikkelen. In tien Europese gebieden van ieder 100.000 hectare wordt getoond hoe deze visie in de praktijk wordt gebracht. Het is niet de mens die het landschap vormt, maar de natuur zelf. Verdwenen en belangrijke diersoorten worden daar waar nodig teruggebracht, met name grote grazers als wild paard, Europese bizon, oerlund en herten. Het idee is geïnspireerd door de grote bekende natuurgebieden in Afrika en Noord-Amerika, zoals Yellowstone. Met dit initiatief wil Rewilding Europe met name ecotoeristen aantrekken en krijgt de lokale economie een nieuwe boost. Kortom: op weg naar een meer duurzame en dienstverlenende ‘wilderniseconomie’.

Recreëren op het water. Waar blijven al die boten?

Nog niet zo lang geleden was de bootvakantie populair bij Nederlanders, lekker een paar weken op het water. Sinds de sterke groei van de luchtvaart neemt het aantal buitenlandse vakanties toe. Een bootvakantie in Nederland concurreert met een vaak voordelige reis naar de zon. Ook het aantal bootvakanties in het buitenland neemt toe. Op dit moment is bijna 75% van de naar schatting 197.500 boten met een ligplaats in het bezit van mensen die ouder zijn dan 50 jaar. In 2050 zijn deze mensen ouder dan 80, wat betekent dat de komende 35 jaar zo'n 150.000 boten moeten worden verkocht of gesloopt.

Van bezit naar genot

De cijfers in het rapport van 'Prognose ontwikkeling recreatievaart 2030, 2040 en 2050', opgesteld door Waterrecreatie Advies in opdracht van Rijkswaterstaat, zien er onheilspellend uit. De recreatieve toervaart staat onder druk en het aantal vaardagen daalt. Daarnaast is nauwelijks sprake van 'opvolging' door de jeugd. Recreëren op het water mag dan wel aantrekkelijk zijn, aan het bezit van een boot wordt veel minder waarde gehecht dan bij de huidige 50+-generatie. Het is een maatschappelijke trend, de jeugd gaat tegenwoordig meer voor genot dan bezit. Bezit wordt bij voorkeur gedeeld, dat zien we ook terug bij concepten als AirBNB en SnappCar. Tegenover het toenemende aanbod van boten staat dus steeds minder vraag.

Ingrijpende gevolgen

De economische gevolgen van deze ontwikkeling zijn ingrijpend. Uit onderzoek in het IJsselmeergebied (2013) kwam naar voren dat passanten gemiddeld € 115,- per boot per dag uitgeven. Dat is een belangrijke inkomstenbron voor de lokale middenstand. Nog belangrijker is de continuïteit van de vele jachthavens in Nederland, waarvan op termijn mogelijk een flink aantal zal moeten krimpen of zelfs sluiten. Dat gaat in bepaalde regio's grote gevolgen hebben, denk bijvoorbeeld aan bepaalde relatief dunbevolkte gebieden in Friesland, waar de watersport een belangrijke economische factor is. Dit heeft dan ook weer invloed op de investeringen in het toervaartnet, waardoor de kwaliteit en aantrekkelijkheid van het aanbod achteruit gaat.

Volop kansen in scenario 'hoog'

Kortom, een doemscenario, dat in het rapport wordt samengevat onder de noemer 'scenario laag'. In feite gaat dat over ongewijzigd beleid. Uit het onderzoek komen ook legio kansen naar voren. Die zijn samengevat in het 'scenario hoog'. Je kunt namelijk inspelen op trends als kortere vakanties, minder behoefte aan bezit en de verdere internationalisering van het recreatieve varen. Nederland is en blijft natuurlijk een mooie bestemming voor de watersportliefhebber. Voor de realisatie van 'scenario hoog' zijn nieuwe ideeën en een andere bundeling van krachten nodig.

Overzicht kansen

Een korte schets van de kansen bij dit scenario:

- Meer aandacht voor dagtochten en korte routes en 'rondjes', passantenplekken in de stad, voorzieningen om te overnachten en andere, betere faciliteiten in jachthavens.
- Betere verhuurmogelijkheden, inclusief gedeeld eigenaarschap en huurkoop.
- Arrangementen voor korte vakanties met de boot, betaalbaar en met meer mogelijkheden dan verwacht.
- Inspelen op technologische ontwikkelingen: varen wordt steeds eenvoudiger, drempelverlagend met uiteraard veel aandacht voor veiligheid.
- Meer en betere nationale en internationale promotie. De initiatieven van NBTC HollandCity zijn daar een prima voorbeeld van.

Meer samenwerking

We zien dat er lokaal en regionaal al initiatieven zijn waarmee wordt ingespeeld op 'scenario hoog'. Met ons platform Renaissance van het Platteland willen wij die graag versterken. Kom ermee en plaats uw ideeën op ons platform!

Bron: Rapport 'Ontwikkeling recreatievaart 2030, 2040 en 2050', opgesteld in opdracht van Rijkswaterstaat.

Zwolle: van gemeente naar grensoverschrijdende regio's

“Het is in het belang van de stad om het platteland vitaal te houden”. Dat stelde Henk Jan Meijer, burgemeester van Zwolle, tijdens een van de voorbereidende sessies voor het platform Renaissance van het Platteland. In zijn 16-jarige ambtsperiode is er veel veranderd en is Zwolle uitgegroeid tot een regiostad met 19 buurgemeenten waarmee intensief wordt samengewerkt. De regio Zwolle ligt in vier provincies, wat de samenwerking grensoverschrijdend maakt.

Henk Jan Meijer, burgemeester gemeente Zwolle

'Daily urban system'

Centraal in het betoog van Henk Jan Meijer staat het 'daily urban system', met onder andere zorginstellingen, onderwijsinstellingen en de rechtbank, waardoor maatschappelijke voorzieningen voor een ieder relatief dichtbij toegankelijk zijn en blijven. De economische dynamiek concentreert zich nu in Zwolle, er is een agenda uitgewerkt om dat ook in de regio beter voor elkaar te gaan krijgen. Henk Jan Meijer: “De regio heeft veel te bieden. Een van de speerpunten is Agrofood, waarin wordt samengewerkt met het kenniscentrum in Dronten. Daarnaast is er nog het nodige te ontwikkelen op het gebied van de vrijetijdseconomie en zorgtaken. Ook hiervoor zijn verbinding en samenwerking belangrijk.”

Sociale samenhang

De regio is aan de hand van zes maatschappelijke waarden in kaart gebracht. De sociale samenhang blinkt uit, de mate van persoonlijke ontwikkeling blijft achter. Dit wordt veroorzaakt door vergrijzing en het feit dat jongeren wegtrekken. De regio moet dus juist voor hen aantrekkelijker worden, de economische dynamiek moet omhoog. Henk Jan Meijer: “Er is buiten de stad veel natuurwaarde en een perfecte leefomgeving. De kwaliteit van de voorzieningen en verbindingen moet omhoog, het kan nog veel aantrekkelijker worden. Daarvoor wordt een agenda uitgewerkt waarin de economische

ontwikkeling in diverse facetten voorop staat. Zo is agrofood een speerpunt. Maar ook de vrijetijdseconomie, daar gaan we nog grote stappen in maken. Denk aan onderlinge verbinding en meer kwaliteit. Ook hiervoor is die grensoverschrijdende samenwerking belangrijk. We hebben nu gezien dat succes in de regio bepaald wordt door drie factoren: gunnen, delen en leren.”

Marianne Besselink, burgemeester gemeente Bronckhorst

Bronckhorst: samen optrekken met de bewoners

Van een geheel andere orde is de situatie in de gemeente Bronckhorst in de Achterhoek. Deze streeft als P10-gemeente (het samenwerkingsverband van de elf grootste plattelandsgemeenten) naar een

kwalitatief sterk buitengebied waar mensen wonen en werken. Leefbaarheid en werkgelegenheid staan prominent op de agenda, want boerenbedrijven vinden geen opvolgers en jongeren trekken weg. De Achterhoek heeft sinds kort de officiële status als krimpgebied. Burgermeester Marianne Besselink stelt in een interview met VNG Magazine dat dit op zich niet erg is, als je maar met elkaar de juiste keuzes kunt maken: “Er zit veel energie bij de bewoners en het is pure winst voor de leefbaarheid als bewoners en overheid daarin samen optrekken.”

Zwembaden in eigen beheer

“In het algemeen kun je zeggen dat waar overheden of instellingen zich terug trekken, bewoners zelf initiatieven nemen om zaken in stand te houden. Zo had Bronckhorst te veel buitenzwembaden die de gemeentebegroting onverantwoord belastten. De gemeente wilde er één openhouden. De inwoners waren het daar niet mee eens en namen de zwembaden in eigen beheer. Dan gaat het over eigenaarschap. En dan blijken er ineens andere dingen te kunnen. Dan gaat het er niet om wie op wie leunt, maar om de energie die ontstaat wanneer de overheid een andere keuze maakt. Daarbij hoort de overheid vooraf helder aan te geven wat de hoofdkeuzes en kaders zijn, met daarbinnen alle ruimte om te verzinnen wat er te verzinnen valt. Dat zie ik vaker: inwoners komen met ver uitgewerkte plannen en er is bijna sprake van een soort overheidsparticipatie. Dat past in de huidige maatschappelijke ontwikkeling. Overheid en samenleving gaan zich anders tot elkaar verhouden.”

‘Ontbreken van goede digitale verbindingen is dodelijk’

“We profileren ons met acht gemeenten sterk op ‘smart industry’, de Achterhoek kent traditioneel een sterke maakindustrie en het doel is die te laten innoveren via de combinatie van digitalisering, informatieoverdracht en productie. Als je aantrekkelijk bent qua werkgelegenheid willen mensen hier wonen. Daarbij is het van essentieel belang dat ondernemers en burgers in het buitengebied beschikken over goede digitale verbindingen. Het ontbreken van deze nutsvoorziening is dodelijk en er is brede frustratie dat we dat niet voor elkaar krijgen.”

Het Rijk trekt zich terug

Marianne Besselink constateert dat het Rijk voornamelijk investeert in de negen economische topgebieden: “Dat lijkt een logische keuze met de meeste spin-off van de investeringen. Het Rijk vergeet echter een ontzettend groot gebied waar ook belastingbetalende burgers wonen en waar een groot ontwikkelingsvraagstuk bestaat. Zeker voor de krimpgebieden werken de traditionele verdienmodellen niet meer en het compacter organiseren van voorzieningen kost ook geld. Ergens komt de rekening te liggen. Ik ben er erg voor om met gemeenten en provincies regionaal te bekijken wat de mogelijkheden zijn, maar aan het eind van het verhaal is dit ook een nationaal vraagstuk.”

De ervaringen van de gemeente Bronckhorst zijn met toestemming geciteerd uit een artikel in VNG Magazine.

De politiek en het platteland

De afgelopen tijd zijn er uiteraard veel analyses in de media over verkiezingswinst van Donald Trump, over de Brexit en de rol van ‘het protest tegen de elite’ en populistische partijen. De Brexit was in belangrijke mate zo’n een proteststem, ingegeven door kiezers uit verwaarloosde gebieden, met name in het noorden van Engeland. Alle financiële beslissingen en investeringen, of ze nu gaan over infrastructuur of onderwijs, worden voornamelijk afgestemd op de City. Snel internet op het platteland kan je vergeten, dus daar ga je geen bedrijf vestigen. In de analyses wordt een verband gelegd tussen de leegloop en verwaarlozing van het platteland en de opkomst van populistische protestpartijen. Eenzelfde beeld zie je terug rond de verkiezingen in Oostenrijk, waar de populisten op een haar na een meerderheid scoorden. Verkiezingen die nog een keer over moeten in verband met onregelmatigheden. De race is in Oostenrijk dus nog niet gelopen.

In Nederland lijkt de ontwikkeling minder extreem, hoewel ook in ons land al huizen worden afgebroken als gevolg van de leegloop. NRC-columniste Caroline de Gruyter vatte het in een column raak samen: ‘De radicale verrechtsing in Europa is dramatisch en gevaarlijk. Politici stoppen die niet door muren te bouwen. Ze doen er beter aan om de kloof tussen stad en platteland te dichten. Wat burgers in arme regio’s nodig hebben, is perspectief’. Een mooie boodschap voor de verkiezingen in maart 2017.

Colofon

Redactie:

Gates 4 Glory
Leisurelands

Vormgeving:

Leisurelands

Drukwerk:

BDUprint, Barneveld

Foto's met dank aan:

Arcadis
FPG
Gemeente Bronckhorst
Gemeente Zwolle
HAS Hogeschool
Herenboeren
Innocity
Leisurelands
NAJK
NBTC
Paul Bos
STIRR
ZLTO

Contact:

www.renaissancevanhetplatteland.nl
info@renaissancevanhetplatteland.nl

Websites:

www.bp-grondbezit.nl
www.grondbezit.nl
www.hashogeschool.nl
www.innocity.nl
www.leisurelands.nl
www.recreatieenruimte.nl
www.zlto.nl

Bent u geïnspireerd door de informatie in dit magazine? Wij nodigen u van harte uit om deze informatie te delen of te gebruiken, zodat we gezamenlijk kunnen bijdragen aan het gedachtegoed van Renaissance van het Platteland en het verbeteren van de verbinding tussen stad en platteland. Uiteraard stellen wij het op prijs als u ons als bron vermeldt!

Renaissance van het Platteland

Platform voor nieuwe verbinding tussen stad en platteland

LeisureLands
duurzaam recreëren

has
hogeschool

Steun en inspiratie voor de regio

